

KRVAVÉ

SONETY

**PAVOL
ORSZÁGH -
HVIEZDOSLAV**

Pavol Országh - Hviezdoslav
Krvavé Sonety

1

Spev o krvi: kým divý pomysel! -
A o akej? - ak o tej, ktorá žiari
sťa ruže kvet, pýr studu v dievčej tvári,
či jejž crk u decka v smeve zabronel,

keď v snách ho láska anjel-pestiteľ;
alebo o tej, čo sa s duchom spári
veštica v zápal čela na oltári:
tak nech by spev, nech plným dúškom znel!

Ó, krv je vlaha divotvorná! - Skrytá,
jak vzácny mušt, vrie v srdca pohári,
až udrie v ústroj silou vlnobitia;
s tým v tepnách v ruch sa, v mluno prevarí
a vôľu tvorčiu, zajme kolo žitia...
Či myslia na to kedy mäsiari?

2

Nie o tej plodnej spievať dnes je čas:
o krvi, zo srdca čo šprihnúc v dlane,
kamkoľvek čiahne, tvorí požehnanie,
i z mŕtvej skaly kúzli klas;

o krvi, v tmu čo vnáša slnka jas,
sťa olej vzplanúc - kahan pri kahane -
duševným zrakom denné na svitanie:
a takto chlebom-svetom živý nas,

a vtedy štíti aj, kde nebezpeč je...
Lež o krvi, čo vybúšila v hnev,
i zúri-búri, ohňom páli, vlečie
povodňou, rozmetá svet hŕbou pliev;
či odrážkou jak úpusty v zmar tečie...
ach! o tej znie, kým nezalkne sa, spev.

3

Nad zemou v letku utkvel na kriechach
posupný démon, v pravej hlaveň vojny,
z nejž, zmáchav ňou, plam šľahol dvojný,
trojný...
a k zemi vzal sa splývať v pramenách,

iskriaci síru, meteorov prach -
Rod ľudský dlho spal už nepokojný:
i strhol sa! - živ sudbinej v tom trojný
zrel, úžas v očiach, v údoch mrazný strach.

Kam diet' sa, Bože!?! (zúpel), k spáse vrátka
kde? rokl'a v bralách, zápač pralesa
či morská choboť, loďka čo jak vratká
za útočisko?... Ale kryje sa
nadarmo v svete; všade ľudská jatka:
či tvrd', či oceán, či nebesa!

4

A národ oboril sa na národ
s úmyslom vraždy, s besom skaziteľa.
Kres spráskal pušiek, zahrmely delá:
zem stene, piští vzduch, rvú vlny vôd,

kde bleskom kmitla hrozná Astarot.
A jak v žne postat' zbožia líha zrelá
pod kosou, radom váľajú sa telá;
v cveng šabiel' špl'achce čfstvej krvi brod...

Tak vo víchrici totej ukrutenstva,
nímž ani tiger dravšie nezúri,
zapadá nie svlek: výkvet človečenstva,
života radosť smrtnej do chmúry,
v prach purpur všel'udského dôstojenstva,
v sutiny jasný palác kultúry!...

5

Čo krvi stečie takto prívalom,
jejž pôsobivé v žilách, v svaloch prúdy
skvost leta mohly vyviest' z každej hrudy,
pokroku slynúť rušňom-dvíhalom,

byť odčinom bied, bremien odvalom!
Čo ducha, budúca v ňomž svit sa budí,
v nič rozplynie sa s bojišť'a tam čmudy,
pohasne navždy s božským zápalom!

A nad tým v srdcelomnom boľestení
čo preležú slz biedne matere,
predčasné vdovy, siroty! mrk denný
im oviv novým flórom kadere -
A čože ľudstva rozplakaný génij?
ten do večnej sa tône uberie!

6

Hrôz všetkých odstavené príchlopy;
od pólu hajno fúrij tiahne k pólu,
studnice žiaľu, jazvy kl'ovúc bôľu;
tvár zohavená sinie Europy...

A ešte blud ten! krivé pochopy,
čo ako rohy strkajú a kolú: -
Čuls', Bože? Tvoju spokúšali vôľu!
O triumf tlčú nebies na stropy,

Ťa, vznešeného nad ich zmutky-chút'ky,
zvú v spor svoj: - Bojuj, vraj, ich na strane!...
Čo si ty Mars, čo krvavé rád skutky?
Baal? Jahve? - Neslýchane trúfané:
Tvoj vehlas miešať ľudskej do pohnútky!
Súd': je to vzývanie, či rúhanie?

7

Že dožili sme, ach, ten rozvrat! rež,
z nejž potoky sa nevinná krv valí!
divadla toho divákmi sa stali,
ba účastníkmi do dna srdca tiež,

svieraní, zajarmení v trýzne spräž!
Že octli sme sa sveta vo špitáli,
na púšti jeho zrazu, nájdúc - žiaľ' i
bôľ! - pompu rozvoja kol za padeš!

Že, starci, prv sme hlavy nesklonili,
než v skazy tej sme maras vtenuli,
na pokoj hoďas hnilý do mohyly!
Ba šťastní, ichž čas hostí minulý.
kde pred hrôzou sa rovy zaclonili -
blahoslavení všetci zosnulí!

8

Ó, ľudstvo! ľudstvo! tak si vzdialené
nebolo nikdy od príkazu Krista:
Bližného miluj ako seba! zčista
a bez výhrady zplna, iskrenne.

Nač bolo jeho spásne učenie,
stvrdené smrťou, pravda, cesta istá:
keď bratu brat zmar stonásobne chystá,
preň zažiha bár pekla plamene?

Čo mrav tvoj stojí, plň vied, umien perá,
keď vášňam sa dáš zaslepiť a viesť,
i pášeš potom ako divé zviera?
A čo si veniec pripravíš hen z hviezd,
neujdeš poroku, že dnes i včera
si v zlovest' spotvorilo blahovest'!

9

Kresťanstvo tvoje - lož je, faloš, mam!
Mlč o pohanoch! zle sa vyhováraš:
čo Tatár, Vandal raz, Hun, hľa! to stváraš,
sa v majstra vyučiac ich remeslám.

K oltárom lezieš, utieknuc sa v chrám;
však modlu na srdci, v jej službe háraš:
hej, o pokore, bázni leda táraš,
si ošemetník pred Bohom i tam!

Že vyslanec si svetla? Za misie!
prírody deťom odurmaniť um
a s vierou vposled opantať im šije -
Oj, dovidia včul' na grunt tvojich dúm,
ich cvične núkaš začrieť do biblie:
krvavé vážiť' - evanjelium!...

10

- Nuž, človeče, tys' pánom prírody?
ty že máš právo rozhodovať nad ňou
Prv seba opanuj! skrot' kázňou vládnu:
kto pán je nad sebou, ten vývodí,

i hrdina je pravej slobody,
bo s každým sdieľny na nej mierou riadnu;
ináč je otrok len, čo rukou kradnou
tak seba, ako iných oškodí

Och, plytkosť srdečná! Och zmätok umov!
I azúrove čistí duchovia
pohrdli naraz veľkolepou dumou
u dlátka, farieb, zvukov, u slova;
šli v smes... Nuž, v barbarstva noc, v cmiter
rumov
ťa, človeče, ta vracia výchova!?

11

Ba pošpatil si iba krásnu zem
tú, samozvanče, pošlú z Tvorca ruky!
Čo vývin na nej, priostril si v muky,
v nástroje zhuby skul jej diadém;

bič zo síl splietol, harmonický snem
jej hlasov schlpil na svár mrchazvuký:
to tvoje vodcovstvo! z bied zápäť pluky;
ľad! krvou kvapká i jej zôrny lem...

Síd' s trónu! Lev nech napozatým králi,

vrah z hladu len, nie pre slasť z azúrov;
alebo zem nech vlasatica spáli
čo brloh tvoj i s tvojou nákazou,
pre teba, tvor ty v zlobe neskonálny,
ju do zbla vyžhnúc z hviezdnych obrazov!...

12

- Ach, srdce moje čo už prenieslo
osudných úderov v tom dlhom žití!
Jak struny prepiate, sa skúbly city
v ňom; temer sa mi samo rozčeslo,

i koleno mi ducha pokleslo
zúfaním: tak bol ráz ich presrditý!
Som sýty všetkých útrap, nadmier sýty: -
a tu zas kríž ten sveta!... Čerieso

tak nezakrojí v pôdu v orby spechu,
jak on sa vryl mi rozdieťave v hrud';
i včul' už strmie, predstavujúc viechu,
na ktorej skvie sa lapidárny súd
- stoletiu, pokoleniu na útechu -:
Vzdelanstvo - cha-cha-cha! - jak ľudožrút!...

13

Kto zapríčinil tento úpadok,
zosurovenie, zdivočenie mravov?
Čo ľudstvo zvidelo s ducha veličavou
vbíť do bahna? Ký upír to a mlok,

z pŕs sajúci mu i dnes žitia mok,
krvižíznic s večnou záhou žhavou?
Ech, sebestvo! to! - a niet, nad ohavou
tou zvíťaziť, vojsk, rekov po dnešok.

Hej, ono krivdí, hnetie, zdiera, týra
svevoľne, kde len stihne, slabšieho;
bár zem je pre všetkých dost' širošíra,
chce, aby strela sa len pre neho;
ba končiny si svojí všehomíra,
kams' v prázdň vytískajúc iného -

14

To ona panovačnosť nadutá,
čo pancier odela a číhá v zbroji;
čo na obzore ako mračno stojí,
žlč v okáľoch a hrozbu pohnutia;

nad zemou visí ako pokuta,

opätok drzý, držiac na pokoji;
tá, dušiaca sa spupne, že sa bojí
len Boha!... Ale zato nehúta,

nerozvažuje veľa vo svedomí
o prísnom v Desatore: "Nezabi!"
lež smelo blesky mece, húka hromy;
st'a jahnence ľud ženie pochabý
na bitúnok -; svet šatí do pohromy,
obúva do spáleníšť pahrapy...

15

I hučí válka - Ako krúťňava
sa vrtí, gúl'a-vál'a, rozohnaná,
plutvami trepe jak by leviatana,
a v bezdný hrtan s chvatom strháva,

požiera, nenásytná, hltavá,
tak ľudské životy jak ľudské mania,
vždy tlamu dokorán ni sitna brána;
a trosky sú, čo na brah vydáva...

Púšť' rozťahla sa vypasenou zmijou,
kde kvitly mestá jak kry ružové;
vzdor, nárek, kliatba divou harmóniou
preletá nad ňou pozdĺž, krížove...
- Pred spravodlivou kto raz históriou,
kto pred Bohom to všetko zodpovie!?

16

Včul' po mraku vše svolá podstena,
čo doma zbudli, všetkých dohromady.
Prah ňaňo zaujal, kmeť vetchej vlády;
u nôh mu čupí žena, starena,

st'a kvočka, kol vnúcat pnúc ramená:
a každé zosrka, jak k hviezdám hl'adí -
V kuchynke nevesta; priam sprace riady
a prisadne k nim, muka zrosená.

Len dcéra umkla v sad, i s inou strelou
v srdiečku, neboliacou ostatných:
veď s bratom tiahol on tiež s mysl'ou smelou
do kosby, krv kde rosou, riasou vzdych...
Kto odpovie i za tých trpiteľ'ov?
ich strasti, slzy, snád' i straty ich?

17

Ó, kde si, šlachtic srdca, gavalier,

'stoj!' zavelieť tým sborom v borby prieku?
Či múdrosť sobral's striebrištieho veku,
čis' v kvete muž, rec: 'dost'!' - i budeš ver'

ten najslávnejší sveta bohatier.
Pravicu podaj soku bratsky mäkkú,
vztýč biely prápor rudú na paseku!...
A či sa schýliť musí navečer:

po výčerp? Musí náporná prv sila
s tou odporu boj dobiť preťačký:
až vahadiel zhrá pára rozpustilá,
súc odhodené s cesty prekážky:
tá s víťazstvom si pripne slávy kríla
a v priepasť sfuní miska porážky...?

18

- A keď sa toto peklo vyvzteká,
či ozaj nastúpi smier, pokoj neba?
Nenávist' ovládze-li sama seba,
z nástrahy zrodí-li sa bezpeka,

a pravda sadne za stôl odveká?
Bude-li právo všetkých právom? chleba
hoj všetkým? Nebude pút? zbraní treba?
Česť bude práci, tvári človeka?

Ten kúpeľ krvi splynie očistením?
Milosrdenstva znežnie obrazom
sebeckosť? pýcha skrotne pokorením?
trojica lásky svitne príkazom...?
Alebo beda, beda - premoženým?
a menom pomsty beda - víťazom?

19

A či tie hekatomby obetí,
tie rieky krvi v splave po údolí;
ten bezpočet rán, z ktorých každá bolí
viac, než čo osud v zdravie zavätí;

to spustošenie zásluh stoeletí;
tie škody na chlebovom ľudstva poli,
plen... všetko vpokon oným na vrcholi
svedomím zachvie, ščernie v pamäti?

I k srdcu pripustia si naučenie,
že nad paloš jest nástroj hotovší,
žľab vybrázditi, nímž za zdarom zdar ženie;
že človek nie hmyz pod šľap podošví;
že niet cti v bitke, jak krv vodou nenie: -

i naveky meč skryjú do pošvy?...

20

Veď keby, keby! - Vďačne oplakal
by každý národ svoje straty, hroby,
ichž množstvo mu zem Jozafatom robí;
to všetko povážil by za portál,

za stupne, po nichž, tvrdších bár i skál,
do novej ľza vojsť, šťastnej, zlatej doby,
bez dneška rmutu, nerestí i zloby;
ba za dôpust by Bohu chválu vzdal,

si istý súc: že železa i krvi
ohromnú nošu navždy šmaril s pliec;
nebude cudzej sláve za ostrvy;
sám svoj vždy, snaživec i poctivec,
pobeží s druhmi: lepší kto? kto prvý,
kde cieľ...? - Ach, kiež to palmou nakoniec!...

21

Čo bude, ako bude? len Ty znáš,
ó, Vševedúci! - Ale nespytujem
sa Ťa; tak v mysli krehkej uvažujem,
že bola by to decka samopaš:

bo nač Ty ako zdržovateľ dbáš,
jak krátkym umom dlho pozorujem,
čnie nedostižne ľudský nad záujem!
nad všetko, zem čo smýšľa, prášok náš,

čo na nej my, jej plemä, vystrájame.
Tej úkol je, kým ináč naložíš,
prísľuha slncu vo svetovej dráme;
nám ale - zvláštna milosť nanajvýš! -
preds' červom, voľnosti si udrel znamä,
trvalé pokiaľ? Tobôž nezjavíš...

22

Že trest to, čo sa deje, od Teba
za nadužitie slobodnej vôle?
či skúška, podobná tej v ľudskej škole?
Ach, pojem nížky! - hriešna pochleba,

súc láskou, Tebe toho netreba -
Hoj! ako v mája kráse luh tu dole,
za jasnej noci hore hviezdne pole:
mne čisto svieti Tvoja veleba,

bez našskej vrásky hnevu, cnenia šmúhy...
Ak pozeráš tak na ten mravčí boj,
snáď mrkneš: zverské to v nich ešte túhy
drgľujú - broj prv, teraz v práci zbroj -:
Len tríbenie - cvik - vývoj ľudstva púhy,
až ušľachtí sa šťastný pre pokoj...

23

Ó, vysoko dlieš, Pane! nad nami
s osnovou pomyslov, s ciest tajných sieťou,
zkaď zámer svoj si v reťaz rozvil svetov...
Meriamé výšku orly, chmárami,

hviezd sídlami; však dostup neznámy:
pred nekonečnom jak by uzavretou
zdúpneme bránou, v hrudi popol vznetrov,
a naše smysly závrat omámi.

Bár v zenit pripneme aj ducha zreteľ,
na uzol blesku, vidmo, dúhy most,
by v Tvoju šľapaj, k Tvojej mysli vzletel,
je slepcom preds': - hja, bezočivý hosť -
Tak svetlom zavraciaš v nás, Otče svetiel,
hneď domýšľavosť, hneď všetečnosť...

24

A predsa - dovoľ, Bože! - Pokoja
mi nedá zvedavosť, jej ostré osti
ma omínajú; tisíc do úzkostí
upadám za dňa a tie neskoja

ni noci, balzam ich, snov povoja;
krváca srdce mi, môj duch sa postí: -
och, dovoľ nazrieť v tmaň mi budúcnosti:
jak z toho strašného vlň príboja

Slavianstvo vyjde? loď jak statná, bdelá?
To bych rád znal: ó, odcloň mi! a daj
znak, má-li v Tebe ochraňovateľa?
hu! vidím, zašlo bezdna na pokraj...
Viem, hrešilo, ach! hrešilo tak veľa;
však odpusť mu! ho zdrž! a zachovaj -

25

Či zázrak telom ten sa rozpadne
na články, osobou z nichž pozostáva?
do prachu sfrkne Goliáta hlava?...
A či sa zviecha, vzchopí prípadne

a života už plňou zavládne?
i v službu vstúpi pravdy? vstane práva
obhajcom? trať, v čom tkvie ctnosť, česť,
sláva?
orlicou žalmistovou omladne?

Veď spravodlivosť tmel je, tuží pásky
nad oceľ, korbáč, žalár, zámky pút:
a tej, ach! neznalo; i praskly sväzky
i pokravné, že trnie, ha! ni prút:
prút v protest... Zľutuj sa však, Bože lásky!
a nedaj mu v tej próbe podľahnúť -

26

Preds' nemožno! že bytosť veľkých čít
v ňom bol bys' poslal na svet bez účelu:
len iným tóniť - obťažít zem celú
sťa Himalaj, mráz družinou, hlad, smrť;

a časom rozsypať sa na padrť.
Čo dal si sklepeniu skryť, jeho čelu,
raz musí slncom vzísť! vzpláť zlatom pelu -
a po ňom zbudnúť nad pyramid hrd'...

Či proroctvo má zlyhať Kollárovo? -
Viem, mrhač-spustlec, bolo samý buj;
však pre krv, Bože, v streku na olovo
z rúk bratských... aspoň pre ňu nevstupuj
s ním v súd, lež daj mu žiť a Tvoje slovo
zvestovať svetu - Tak, ó! pomiluj...

27

Pomiluj, Bože, Bože pomiluj!...
Ťa kolenačky prosí duša moja
dňom-nocou, žertva muky, nepokoja -
Veď hrozná i len pomysliť si, juj!

od čoho naveky ho zavaruj! -:
by Slavianstvo len hľbou bolo hnija
na cudzie lány, po čom chudá sloja
ich tak mrie, rozďavujúc pysk ni sluj...

Dosť zapadlo ho už tým podlým cieľom,
zúrodniac, zšľachtiac drsné plemeno,
dosť! - zaháj ho, ó, voči urvateľom!
Nie trus je, lež dúm Tvojich semeno;
len vzísť mu dať, vzrásť, zrieť... a zlatým
čelom
sa nebies tkne... Bud', ó! bud' spaseno...

28

(Nie, Puškine môj, mysl'ou vysoký,
ty mýlil si sa, podráždením chorý:
Vraj, musejú sa stiečť-sliať v ruskom mori
tie naše bystré slavian-potoky,

alebo ono - vyschne ráztky.
Už príroda, vidz! sama s tebou sporí:
má osve ich, vždy čerstvé bytia vzory;
no trvá aj ich poť'ah hlboký...

Ja myslím: duch sa rovná vode, hore
čo parou stúpa, prší návratom;
tak, vzájomstva prúd, teká po priestore,
zhŕdajúc lieňou v bahne stojatom...
Nuž, vyschnúť nemusí ni ducha more,
ni potoky zájsť ducha v mori tom!)

29

Cit! - vyčítať mi niet čo svedomiu,
že v tiesni tým mi zvrelo vnútro citom;
som patriota, bárs som Slavian pritom!
Nežiadam zamak krivdy nikomu,

a na vlast' mal bych shŕňať pohromu?
Lže, kto by tvrdil! - V slavian-duši bytom
dlie dobrotu, čo v korci okopitom
sa sdieľa s bližným z domu do domu...

I Slovák objíma zem rodnú s všetkou
ľúbosťou; oltárom mu Tatry štít;
sť'a pozostatky cí si kosti predkov -
Nemusím teda pokrytcom sa kryť,
keď, nezľakaný utrhačstva pletkou,
som v srdci zladil svätý dvojný cit.

30

Či moja Slovač, krdel' sokolí,
nepoletela tobôž pod zástavy?
krv necedí? v plač svojich neodvraví
na ružu rany: oj, nie! nebolí...?

Veď úfa: odzvonené svevoli!
čo popečkovala s jej žitia právy,
jej jazyk vyhnala v hôr úval tmavý,

jak by to ľudské zvuky neboly.

Vie: vlast' je mať, čo krajec s láskou podá
každému decku, prázdna vrtochov;
len, ktorí štedrú pravicu jej vodia
sebecky, tí ju robia macochou;
však s búrkuou prejde i tá nepohoda:
to posilou jej v boji! útechou...

31

- Ó, vráť sa skoro, mieru milený!
zavítaj s ratolesťou olivovou
a buď nám zdravím, veselím i chovou,
v snažení ostňom, kovom v rameni!

Zášť - fakľu sváru - medzi plemeny
zdus! Nedaj stretať sa viac s mladou vdovou,
sirôtky, s rodičmi, čo nad synovou
oporou v hrobe kvília zlomení.

Scel' jazvy; úštrby zhlad' zisk tvoj zlatý...
Pod svoje nás zajm', húfy, vodcovstvo,
veď k cieľom, plným dobrých predsavzatí:
to bude triumf! zo zdôb radosť, ó!
za zdatnosť v borbe - práce na postati...
Ó, príď, ty bratstva, lásky kráľovstvo!

32

Nuž, id'te s Bohom, piesne krvavé!
odvité so srdca mi dobou krutou,
listiny s kresbou dojmov, odblesknutou
pri požiarovej neba záplave,

v striel hluku, prerúvanom zdĺhave
bojišť'a stony, nácky z bydlíšť kútov;
ku srdciam id'te s blankou rozvinutou:
nech čítajú vás oči slzavé...

Ja bojoval tiež vnútri ťažko-tvrdo,
i ranený som, v srdce bodnutý -
Raz aspoň chcel bych, pozrieť na rod hrdo:
s odplatou za strasť toľkých dotknutí;
to ždám... Och, prac sa kams' za pólu brdo,
redikaj znad nás, mračno pokuty!...